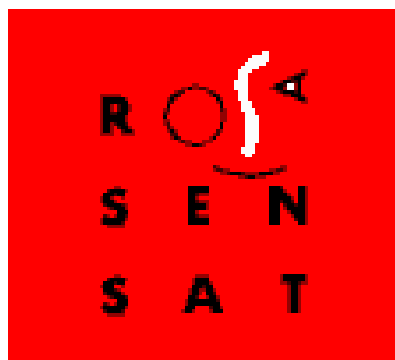

Grup de treball
"la lectura: passió o pressió?"

INDABA

lectures sobre l'Àfrica
de 9 a 12 anys

INDABA

(Vuit lectures sobre Àfrica, recomanades per a l'alumnat de nou a dotze anys)

Al recull «Un meravellós llibre de contes de l'Àfrica per a nens i nenes» que incloem en aquesta tria hi ha un conte titulat «l'esperit del gran baobab» on es parla d'un arbre ple de saviesa perquè ha viscut moltíssims anys i ha après moltes coses. És el més gros, gruixut i alt de tots. Sota la seva ombra, de tant en tant, s'apleguen totes els criatures de la selva per parlar de les coses importants. Aquestes reunions s'anomenen *indaba* i ens fan recordar un grup d'infants reunits en cercle, a la biblioteca de l'escola o a l'aula, per comentar, llegir o discutir les qüestions que els importen.

Aquesta activitat és freqüent amb els nois i noies entre els nou anys i els dotze, edats en les quals s'amplia el ventall de recursos i es feina dels mestres estar amatents per tal que l'alumnat pugui abastar tots els detalls de les lectures que es proposen a partir d'un diàleg obert, de manera que els fets que es narren els condueixin a la comprensió de la trama narrativa. Importa que els alumnes sàpiguin interpretar els escrits més enllà del sentit literal i que analitzin les dades que els hi pot oferir l'experiència literària anterior en un procés que afavoreixi el desenvolupament de noves estructures de coneixement.

En aquestes edats hi ha un assentament en l'ús i el domini del llenguatge escrit i comencen a desenvolupar-se els diversos mecanismes i estructures de la comprensió. Ens interessa, doncs, treballar sobretot *a posteriori* generant crítica literària, ampliant i sintetitzant les activitats lectores i afavorint la lliure creació, estimulant les produccions dels alumnes.

La meitat dels llibres proposats plantegen relacions entre persones del continent africà que venen a Europa i europeus que viatgen a l'Àfrica, amb el conseqüent desconcert que suposa conèixer maneres de pensar i d'actuar ben diferents. L'altra meitat dels textos presenten les tradicions i els costums de diverses zones de l'Àfrica.

Les vuit lectures podran ajudar els nostres alumnes a reflexionar, a comparar i a comprendre molt millor l'altre, i a aprendre que allò que ens fa diferents és en realitat allò que ens uneix.

Podeu trobar les fitxes completes (referències, aspectes coeducatius, il·lustracions, etcètera) així com altres propostes d'activitats a la pàgina web de l'Associació de Mestres Rosa Sensat (www.rosasensat.org)

ÁFRICA, PEQUEÑO CHAKA¹

Chaka demana al seu avi, Papa Dembo, que li expliqui coses.

A cada pàgina trobem una pregunta del nen Chaka i la resposta del seu avi. Papa Dembo s'estén explicant detalladament el que el nen li ha preguntat i ho sintetitza després en una mena de text paral·lel que podria llegir-se independentment i que vindria a ser la memòria que té l'avi del seu món tradicional, memòria que transmet oralment al seu nét.

Li parlarà d'Àfrica, dels avantpassats, de la família, del seu amic, del poblat, de les festes, de la pesca, del menjar, de la pluja, dels esperits, de la màgia, de la mort...

Les il·lustracions tenen un paper molt important. S'alternen les pàgines ocupades per una il·lustració amb les que tenen text. En aquestes, acompanyen el text fotografies d'objectes artístics de diferents països africans relacionats amb el tema que s'està parlant.

Proposem una acció prèvia a la lectura del text de creació d'una certa intriga al voltant de l'objecte llibre. Es tracta de generar el desig de llegir una obra que és en poder del mestre. És un joc que dura una setmana i que conclou amb una lectura en veu alta per part de l'adult, una lectura tranquil·la, ben entonada, sense importar el temps que s'hi esmerci, disfrutant dels sons, dels pensaments.

TÀRIK DE LA GRAN CARAVANA²

En Tàrik, fill d'assaonadors, espera cada any l'arribada de les cigonyes perquè amb elles ve la gran caravana. El somni del noi és travessar amb els caravaners el desert i viure les aventures i els prodigis que s'hi amaguen.

Res no li impedirà aconseguir que el seu somni esdevingui realitat: s'amagarà dins el carro d'un mercader fins que la caravana surti de Jarraim, la seva ciutat, i restarà fins que la caravana estigui tan lluny com perquè els caravaners el puguin enviar de tornada.

Al ritme pausat de la gran caravana, en Tàrik aprendrà una lliçó inoblidable sobre la vida i sobre ell mateix.

Un explicador d'històries, Selim ben-Sefer i en particular dos contes seus, tenen una rellevància cabdal.

Proposem un joc per després de la lectura. Basat en el conegut joc televisiu "passaparaula", els alumnes han de recordar i endevinar les respostes al·lusives als episodis, personatges o accions del llibre. Com a única pista la inicial de la resposta.

UN MERAVELLÓS LLIBRE DE CONTES DE L'ÀFRICA PER A NENS I NENES³

Vint-i-cinc contes agrupats en tres apartats («contes de prínceps i princeses», «faules d'animals» i «mites de la creació, la natura, llegendes i aventures») que recullen un ventall de narracions orals populars de diferents països del continent africà. Són contes breus, d'un màxim de cinc planes, que recreen situacions de tota mena.

La majoria dels contes són originals però també ens trobem amb alguns temes que ens fan pensar en la rondallística universal.

El recull s'acompanya d'un mapa de l'Àfrica i d'un glossari de termes.

Proposem una activitat per a després de la lectura. Es tracta d'un joc de gran grup que pot servir de recordatori de les narracions. A camí del «joc de l'oca» i amb activitats de tota mena (musicals, plàstiques, dramàtiques, narratives, etcètera).

Sobre un taulell que representa la majoria de contes, els alumne van avançant segons indiqui el dau i quan cauen en una casella determinada han de contestar les preguntes corresponents.

KASAI, VAS ARRIBAR PER L'AIRE⁴

Kasai, vas arribar per l'aire és un petit poema en prosa sobre la diversitat, la guerra, les situacions dramàtiques que es viuen al tercer món, explicat d'una manera senzilla i metafòrica alhora. A classe, la primavera s'anuncia amb l'arribada del cucut, del qual la mestra explica algunes característiques i algunes tradicions que giren al seu entorn. A mesura que les va explicant, la Kasai, una nena que anomenen Estel, perquè va arribar per l'aire, de l'Àfrica, com el cucut, s'hi sent identificada: a ella, la seva mare també la va abandonar en un altre niu/llar. Però la Kasai sap perfectament per què ho va haver de fer, sap que no la va pas deixar per treure-se-la del damunt. Qui sap per què ho fa la mare cucut, això de deixar els ous en altres nius? Qualificar-la d'ocell poca vergonya, murri i aprofitat", sense saber les raons per les quals actua de semblant manera, li sembla una temeritat i l'entristeix. Per això la Kasai decideix que l'endemà preguntarà a la mestra si sap per què actua així la mare cucut.

El llibre està escrit com si fos una carta, en segona persona, i fa que les paraules ens vagin directes al cor; és com si ens parlessin a nosaltres, i alhora nosaltres ens posem a la pell de la Kasai i captem molt millor aquests moments difícils, que fan mal i bé alhora.

Proposem a l'alumnat que pensi en situacions que semblen injustificables i busquem motius per fer-les entenedores, prenent com a model l'exemple de cucut que apareix al llibre.

MI ABUELA ES AFRICANA⁵

Èric és un noi de deu anys que viu a Alemanya. Ell i la seva mare han nascut allà, el seu pare, en canvi, és africà. Ell té la pell fosca i al seu país ha viscut algun episodi racista.

El llibre, narrat en primera persona, descriu el viatge que realitza el protagonista junt amb el seu pare i el seu millor amic, Flo. Viatjaran a Gahana per conèixer l'àvia africana. Un cop arriben al seu destí de seguida són el centre d'atenció, els nens miren i toquen amb estranyesa la pell blanca d'en Flo i la pell morena de l'Èric, allà tothom té la pell molt més fosca. A casa l'àvia, s'aguditza la seva curiositat i tot és un nou descobriment que contrasta amb l'estil de vida a que estan acostumats. Troben a faltar un esmorzar variat i abundant, l'aigua corrent, un clima més fresc, Descobreixen una manera diferent de viure i de relacionar-se.

La història es narrada sota el punt de vista de dos nens. És un llibre adequat per parlar del tema del racisme, de diferències culturals i del valor que se li dona a la família.

Proposem una activitat per després de la lectura. Donat que els protagonistes viatgen a l'Àfrica per conèixer l'àvia de l'Eric i és ella qui fa de fil conductor per presentar als nois una cultura diferent a la seva, proposem "adoptar" en la ficció una àvia de qualsevol racó del món i explicar tot allò que hem descobert a través d'ella. El fet d'imaginar una àvia d'un altre país ens ajuda també a parlar esmentant sobre l'origen llunyà de les famílies i els sentiments que els uneixen en la distància .

SI UN LEÓN TE PREGUNTA LA HORA⁶

"Si un león te pregunta la hora...", és una dita d'algunes zones de l'Àfrica quan hi ha un perill a prop o quan una situació ja no té solució.

En Tomeu – fill de la mamá Masati i del geòleg Mister King – experimenta com l'accident del seu pare quan treballava a la mina , canvia de cop i volta la seva vida.

Aconsellat per la seva mare per la qual sent un admiratiu temor i li atribueix poders màgics, en Tomeu anirà a demanar diners per pagar el metge i les medicines del seu pare. Aquesta tasca el portarà a viure situacions sorprenents, curioses i fins i tot divertides.

Les descripcions dels ambients i de les situacions són molt acurades i permeten imaginar-se amb facilitat els indrets i les característiques dels personatges. Són uns atractius relats de dolor i afecte familiar. Explicats amb seriositat, humor i claredat són descripcions mesurades que transmeten la duresa de la vida però amb optimisme, sense gota de sentimentalismes.

Proposem una activitat per abans de la lectura, una improvisació teatral, a l'estil del joc de rols en la qual cada grup d'alumnes haurà de representar una situació de les que apareixen al llibre. Després de les representacions es llegirà el que passa en realitat al protagonista i es podrà comparar.

TORNA AVIAT, DOLÇOR MEVA⁷

La Hadiya es retroba cada estiu amb la seva àvia adorada Zhora, la qual viu a un poble a prop del gran llac salat, a Tuníssia. Com a persona experimentada, l'àvia és l'encarregada d'explicar històries i entonar cançons típiques, que a la nena la fan somiar. Un mal dia d'hivern arriba un telegrama "com un trencador de somnis": l'àvia ha mort. La tristesa es va apaivagant en el moment que reben una túnica de seda, brodat per l'àvia. El següent estiu, de tornada cap al poble dels pares la Hadiya llença al mar el caftà, tal i com l'àvia havia recomanat. A partir d'aquell moment el record de l'àvia s'instal·la per sempre al cor de la nena.

El conte està escrit en català i en àrab (representacions gràfica original i gràfica fonètica) i ens aproxima al fenomen de les migracions cap a Europa.

Proposem repartir als alumnes, la silueta del caftà de l'àvia de la Hadiya. Cadascú haurà de triar la tècnica per decorar el seu vestit amb el material triat (collage, aquarel·les, estampats, robes, etcètera).

ELS GEGANTS DE LA LLUNA⁸

La família de Pablo estan esperant l'arribada d'un nen sahrauí per passar les vacances junts. El Pablo està molt il·lusionat ... fins que s'assabenta que no es tracta d'un nen sinó d'una nena. Pablo es tanca en banda. L'actitud pacient i respectuosa dels pares, sobretot de la mare i el tarannà amistós, alegre i sense prejudicis de la nena, anirà trencant, mica en mica les reticències de Pablo. Tant Pablo com Naïsma tenen jocs, coneixements i interessos que despertin la curiositat de l'altre.

L'any següent la família de Pablo van a visitar a la Naïsma, molt malalta, al seu poble, i Pablo tindrà ocasió de viure una aventura, de conèixer la realitat d'aquest món i de descobrir el veritable secret dels gegants de la lluna.

Proposem aprofundir en un dels aspectes de la relació dels dos nois protagonistes: els jocs i les joguines. Emprarem materials de rebuig per fer volar la imaginació i crear amb pocs elements joc i joguines de manera similar a com fan els infants sahrauís.

NOTES:

1. SELLIER, Marie. *Àfrica, pequeño Chaka...* Zaragoza: Edelvives, 2003.
2. HERNÁNDEZ, Pau Joan. *Tàrik de la gran caravana*. Barcelona: Cadí, 1999.
3. SOLER-PONT, Anna. *Un meravellós llibre de contes de l'Àfrica per a nens i nenes*. Barcelona: Columna, 2005.
4. ZUBIZARRETA, Patxi. *Kasai, vas arribar pels aires*. Barcelona: La Galera, 1999.
5. SCHWARZ, Annelies. *Mi abuela es africana*. Zaragoza: Edelvives, 2003.
6. SCHULZ, Hermann. *Si un león te pregunta la hora*. Zaragoza: Edelvives, 2004.
7. PIQUEMAL, Michel. *Torna aviat, dolçor meva*. Barcelona: Baula, 2005.
8. MOURE, Gonzalo. *Els gegants de la lluna*. Barcelona. Baula, 2004.

ÁFRICA, PEQUEÑO CHAKA...

<i>Títol</i>	África, pequeño Chaka...
<i>Autora</i>	Sellier, Marie
<i>Il·lustradora</i>	Lesage, Marion
<i>Editorial</i>	Edelvives
<i>Ciutat</i>	Saragossa
<i>Any d'edició</i>	2003
<i>Pàgines</i>	44

<i>Edat</i>	A partir de 8 anys
<i>Temes</i>	Relacions familiars. Etnografia africana.

RESUM

Chaka demana al seu avi, Papa Dembo, que li expliqui coses.

A cada pàgina trobem una pregunta de Chaka i la resposta del seu avi. Papa Dembo s'estén explicant detalladament el que el nen li ha preguntat i ho sintetitza després en una mena de text paral·lel que podria llegir-se independentment i que vindria a ser la memòria que té l'avi del seu món tradicional, memòria que transmet oralment al seu nét.

Li parlarà d'Àfrica, dels avantpassats, de la família, del seu amic, del poblat, de les festes, de la pesca, del menjar, de la pluja, dels esperits, de la màgia, de la mort...

—Cuéntame más, Papá Dembo, háblame de Kadiya, tu madre.

—Kadiya-mi-madre, pequeño Chaka, no permaneció durante mucho tiempo delgada como una liana.

Después de mí, tuvo otros trece hijos: seis chicas y siete chicos.

¡Qué barullo había en nuestra choza!

¡Peor que el de una banda de macacos enloquecidos!

Pero a ella, a Kadiya-mi-madre, nunca la oí alzar la voz.

ASPECTES A DESTACAR

Les il·lustracions tenen un paper molt important. S'alternen les pàgines ocupades per una il·lustració amb les que tenen text. En aquestes, acompanyen el text fotografies d'objectes artístics de diferents països africans relacionats amb el tema que s'està parlant.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

ABANS DE LA LECTURA

Un dilluns al matí, el conserge de l'escola entra a classe i us lliura un sobre molt bonic. És una carta adreçada al mestre. Al davant hi ha el vostre nom, amb

lletres grans i ben visible, al darrera el remitent: Àfrica. No l'obriu. El deixeu sobre la vostra taula fins l'endemà. Creeu certa expectació.

Dimarts al matí l'obriu amb naturalitat. A dins hi ha el llibre «África, pequeño Chaka...». Mentre l'obriu, comenteu que és un llibre molt bonic, que us ha costat molt d'aconseguir, que és una joia, etc. Us el mireu i aviseu els nois que no voleu que ningú —ningú!— no el toqui, sota cap concepte, de moment.

Dimecres i dijous busqueu estones per fullejar-lo i llegir-lo silenciosament però que ningú el vegi, és vostre!. El podeu llegir al pati o mentre el alumnes fan els exercicis de matemàtiques. Que us vegin disfrutar, sospirar, embadalir-vos.

Divendres, el gran dia, feu que tanquin les carpetes i els quaderns. Poseu una música adient molt fluixeta, baixeu les persianes i comenteu que aneu a llegir «África, pequeño Chaka...». Comenceu a llegir tranquil·lament, entonant, disfrutant molt de les paraules, sense importar el temps que hi esmerceu. Segur que els agradarà molt.

Mostreu les imatges, parleu de l'Àfrica, dels vostres avantpassats, d'història, dels costums o del que us suggereixi aquesta meravella que teniu a les mans.

Ah! A la tarda, abans de sortir, feu alguna cantarella eliminativa i, a qui toqui, confieu-li el llibre en préstec durant el cap de setmana. Com si es tractés d'un objecte molt valuós que se li confia a un amic.

9-12

TÀRIK DE LA GRAN CARAVANA

<i>Títol</i>	Tàrik de la gran caravana
<i>Autor</i>	Pau Joan Hernández
<i>Il·lustrador</i>	Ricard Castells
<i>Editorial</i>	Cadí
<i>Ciutat</i>	Barcelona
<i>Any d'edició</i>	1999
<i>Pàgines</i>	94

<i>Edat</i>	A partir de 10 anys
<i>Temes</i>	Àfrica, el desert, les llegendes

RESUM

En Tàrik, fill d'assaonadors, espera cada any l'arribada de les cigonyes perquè amb elles ve la gran caravana. El somni del noi és travessar amb els caravaners el desert i viure les aventures i els prodigis que s'hi amaguen.

Res no li impedirà aconseguir que el seu somni esdevingui realitat: s'amagarà dins el carro d'un mercader fins que la caravana surti de Jarraim, la seva ciutat, i restarà fins que la caravana estigui tan lluny com perquè els caravaners el puguin enviar de tornada.

Al ritme pausat de la gran caravana, en Tàrik aprendrà una lliçó inoblidable sobre la vida i sobre ell mateix.

ASPECTES A DESTACAR

Un explicador d'històries, Selim ben-Sefer i en particular dos contes seus, tenen una rellevància cabdal.

Novel·la iniciàtica.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

Proposem una activitat per **DESPRÉS DE LA LECTURA**.

Es tracta de recordar alguns noms i/o moments de la història que acabem de llegir. Es pot jugar de manera individual o col·lectiva, es pot plantejar una petita competició, etcètera.

Les normes del joc són simples. Es planteja una definició que s'ha de contestar amb una paraula que comenci per la lletra que s'indica, seguint les normes del conegut joc **PASSAPAROLA**, però amb les variables que cada mestre consideri oportunes.

Un exemple de preguntes és el següent:

LLETRA	DEFINICIÓ	SOLUCIÓ
A	Persones que fabriquen sandàlies i bótes de cuir en el seu obrador.	ASSAONADORS
B	La gran caravana té dos quilòmetres de llargada i tothom té assignat el seu lloc. Així, al capdavant van els esquadrans de la cavalleria i els camellers de l'escorta. Després venen els encarregats de vigilar i marcar les zones de sorra més tova que podrien ser un perill per als carros i d'apartar en les zones rocalloses les pedres per tal d'obrir el camí. Com es diuen aquests homes?	BATEDORS
C	Cada any, quan arriben aquests animals la gent sap que la gran caravana és a punt d'arribar.	CIGONYES
D	Lloc on el carro on viatja en Tàrik es troba amb la gran caravana. Es un lloc fet de dunes, de sorra groga i bruna que llueix sota el sol del matí. No es pot veure ni un sol núvol ni un ocell, és el...	DESERT PROFUND
E	Lloc del qual diuen que hi viuen els genis de la sorra que en més d'una ocasió han atacat les caravanes. Es troba més enllà de l'Erg de les Veus, un cop travessat el Uadi dels Adéus.	ERG DELS GENIS
F	Encarregats de reparar els desperfectes que causen als carros els terbolins del desert.	FUSTERS
G	Ningú no els ha vist mai però es contenen d'ells històries terribles. Es diu que ataquen les caravanes.	GENIS DE LA SORRA
H	Cognom de l'autor d'aquesta novel·la	HERNÁNDEZ
I	Quan en Tàrik queda atrapat pel remolí, es troba amb sorra per tot arreu, sorra al terra, sorra a l'aire, sorra a la boca, als ulls. En Tàrik es pensa que està a	INFERN
J	Aquesta és fàcil. Nom de la ciutat d'on és originari el protagonista i on comença la història	JARRAIM
K	Aquesta no ho és tant. Si la història comença a la ciutat de JARRAIM, com es diu la ciutat on acaba, destí i punt d'arribada dels caravaners.	KARRAR
L	Nom de l'oncle d'en Tàrik.	LODAN
M	Nom del mercader propietari del carro amb el qual viatja en Tàrik.	MEKUB
N	L'Assier és un noi magre i sec, però fort i viu com una fura; té la cara de trets aspres, marcats i uns cabells... de quin color?	NEGRÍSSIMS
O	El lloc on la família d'en Tàrik fa les sandàlies és l'obrador, però a més a més de les sandàlies a l'obrador l'àvia broda ornaments per a les armilles, l'oncle adoba pells i la mare s'encarrega dels...	ODRES
P	Els herbolaris omplen i etiqueten sacs d'herbes remeieres collides als aiguamolls del nord, a les muntanyes o a les...	PLANES DE PEDRA
R	Hi ha un lloc on el terreny és insegur i on el terra pot cedir sota el pes dels carros. L'enorme perill de la zona ha fet néixer en la imaginació dels	REGIÓ DELS DRACS

	caravaners les històries sobre els dracs de la sorra. Com es diu aquest lloc?	
S	Nom de l'ancià que explica les llegendes del Desert Profund.	SELIM BEN-SEFER
T	Nom del joc prohibit al qual juguen els nens a les Planes de Pedra.	TERBOLINS
U	Quan surt la caravana de Jarraim triga uns quants dies en arribar al lloc on pensava en Tàrik que podria sortir del seu amagatall perquè ja estarien massa lluny com perquè els caravaners l'enviessin de tornada. Com es diu aquest indret?	UADI DELS ADÉUS
V	Quina prova volen passar en Tàrik i l'Assier a la ciutat de Targha? La prova del...	VALOR
X	Els caravaners anomenen "salvatges del desert" a una mena de bèsties famolenques semblants a...	XACALS
Z (CONTÉ LA Z)	El nom de l'àvia en té dues d'aquesta lletra en el seu nom.	AZIZA

UN MERAVELLÓS LLIBRE DE CONTES DE L'ÀFRICA PER A NENS I NENES

Títol	Un meravellós llibre de contes de l'Àfrica per a nens i nenes
<i>Autora</i>	Soler-Pont, Anna
<i>Il·lustradora</i>	Millán, Pilar
Editorial	Columna
Ciutat	Barcelona
<i>Any d'edició</i>	2005
<i>Pàgines</i>	134

<i>Edat</i>	A partir de nou anys
<i>Temes</i>	Les llegendes, les tradicions, els mites i els contes de l'Àfrica

RESUM

Vint-i-cinc contes agrupats en tres apartats («contes de prínceps i princeses», «faules d'animals» i «mites de la creació, la natura, llegendes i aventures») que recullen un ventall de narracions orals populars de diferents països del continent africà. Són contes breus, d'un màxim de cinc planes, que recreen situacions de tota mena.

ASPECTES A DESTACAR

La majoria dels contes són originals però també ens trobem amb alguns temes que ens fan pensar en la rondallística universal. El recull s'acompanya d'un mapa de l'Àfrica i d'un glossari de termes.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

Proposem una activitat per a després de la lectura. Es tracta d'un joc de gran grup que pot servir de recordatori de les narracions. A camí del «joc de l'oca» i amb activitats de tota mena (musicals, plàstiques, dramàtiques, narratives, etcètera).

Sobre un taulell que representa la majoria de contes, els alumne van avançant segons indiqui el dau i quan cauen en una casella han de contestar les preguntes específiques.

Les preguntes són les següents:

1. Sortida

2. Camaleó.

Podeu avançar i tornar a tirar si sou capaços d'inventar un rodolí ben original que comenci "De camaleó a camaleó i tornem a tirar perquè ..."

3. Els dos reis de Gondar

Un de vosaltres farà de narrador de la història i dos més sereu els dos reis. Es tracta de llegir i representar el conte.

4. Nyalgondho i la princesa perduda del llac Victòria

Busqueu tres paraules perdudes (com la princesa) que s'amaguen combinant les lletres de "NYALGONDHO"

5. El príncep poruc

Al príncep Sintayehu veure una llança el feia tremolar, sentir el rugit d'un lleó el paralitzava i pensar en una guerra l'horroritzava.

Digueu tres coses (o moments o situacions) que us fan por, però por de veritat.

6. Camaleó.

Podeu avançar i tornar a tirar si sou capaços d'inventar un rodolí ben original que comenci "De camaleó a camaleó i tornem a tirar perquè ..."

7. El somni de la tortuga

La tortuga va somiar un gran arbre que era en un lloc secret i tenia les branques plenes de fruits de tota mena: dàtils, mangos, plàtans, papaies, cocos, pinyes, taronges i blat de moro.

Imagineu i expliqueu un somni (trieu una de les propostes següents) en el qual vosaltres:

- Us transformeu en gats.
- Podeu endevinar el que pensen els altres.
- Teniu un doble idèntic.
- Podeu caminar pel sostre.

8. El tam-tam màgic de la granota

El tam-tam de la granota tenia un so màgic i tothom que el sentia de cop i volta tenia ganes de ballar. Ara demostrareu que sou bons ballarins i mentre soni la música us deixareu endur per on us marqui el ritme.

9. Com Anansi es va convertir en aranya

Si voleu continuar haureu de dibuixar una aranya penjant d'un fil sense aixecar el llapis del full.

10. Com el lleopard va aconseguir les taques de la seva pell.

Els lleopards, segons aquest conte, tenen el cos cobert de taques perquè un amic seu, el foc, els hi va deixar els dits marcats el dia que el van convidar a dinar.

Penseu i expliqueu un altre origen de les taques del lleopard.

11. La llebre i el geni de la selva

Ara toca llegir. Repartiu-vos els papers i que cadascú en faci una bona interpretació. Heu de triar el narrador, geni, la llebre, els ocells, la impala i la serp.

12. Camaleó.

Podeu avançar i tornar a tirar si sou capaçs d'inventar un rodolí ben original que comenci "De camaleó a camaleó i tornem a tirar perquè ..."

13. El cocodril i el mico

Us demanem que imiteu el mico i tres animals més dels que hi viuen a l'Àfrica.

14. El vent i la tortuga

Teniu un minut per agafar el llibre i mirar d'aparellar aquestes paraules que hi ha en els tres sacs.

SAC 1	SAC 2	SAC 3
Bon dia	Tchangohona	Hiena
Bona tarda	Foo tchangana	Tortuga
Bona nit	Foo yéhéna	Llebre

15. Les hienes i el xacal

Les cases típiques dels pobles que viuen entre el mar Roig i les muntanyes etiòps es diuen **daybota**. Aneu al glossari que hi ha al final de llibre i llegiu com són aquestes cases. Després dibuixeu-ne una.

16. Laika, el cranc que somiava massa.

El cranc que somiava massa vivia a l'Illa de Zanzíbar (Tanzània). Teniu un minut per situar en el mapa d'Àfrica els països següents: Etiòpia, Tanzània, Sierra Leone, Djibouti i Zimbabwe.

17. La creació de l'univers

Llegiu la pàgina 97 de llibre i feu-ne un esbós del que allà s'explica (no us oblideu el gat negre)

18. Les baralles del sol i la lluna

Expliqueu que és un eclipsi o com es forma l'arc de Sant Martí, però que s'entengui, eh?

19. Camaleó.

Podeu avançar i tornar a tirar si sou capaçs d'inventar un rodolí ben original que comenci "De camaleó a camaleó i tornem a tirar perquè ..."

20. Com va aparèixer la foscor

Al conte apareix una ratapinyada, que ja sabeu que és un mamífer volador. Podríeu dir-ne cinc més de mamífers que viuen a l'Àfrica.

21. L'esperit del Gran Baobab

L'esperit de l'Arbre amb una veu que sonava com el vent va dir:

—Cal que fem venir la pluja, ella és l'única que pot espantar aquesta plaga que està destruint la nostra bonica terra i tornar-nos la calma.

I l'Esperit de l'Arbre demana a tots els habitants que cantin una cançó ben rítmica, ben musical que porti la pluja. Si voleu seguir avançant haureu d'interpretar durant un minut una cançó que invoqui la pluja.

22. La llegenda del cafè

En Kunbi i la Maskarem amb l'ajut de les cabres descobreixen el cafè que a Etiòpia en diuen «bunna».

Us proposem que combineu les lletres de la paraula «bunna» i n'inventeu de noves, per exemple, tres més.

23. Dju-Dju i el pescador

Tres caselles més amunt demanàvem cinc mamífers. Era un a pregunta fàcil. Ara us donem un parell de minuts perquè digueu el nom d'un dels rius per on pescava el protagonista. Necessitàreu un atlas mundial perquè al conte no ho explica. És una pregunta difícil però com que us queda tan poc per acabar valdrà la pena l'esforç. Dos minuts.

25. Camaleó.

Podeu avançar i tornar a tirar si sou capaços d'inventar un rodolí ben original que comenci "De camaleó a camaleó i tornem a tirar perquè ..."

25. L'esclau i el foc de l'amistat que el va alliberar.

Aquest és l'últim conte del llibre. Acaba amb aquestes paraules:

«Des d'aleshores, als pobles de les muntanyes diuen que l'amistat ajuda a fer més lliures les persones»

I és ben cert. L'última prova que us demanem és que empleneu les dades següents:

Títol de llibre	
Autora	
Il·lustradora	
Editorial	
Ciutat on està editada	
Any d'edició	
A qui està dedicat	

FELICITATS!

KASAI, VAS ARRIBAR PELS AIRES

<i>Títol</i>	Kasai, vas arribar pels aires
<i>Autors</i>	Zubizarreta, Patxi
<i>Il·lustradora</i>	Balzola, Asun
<i>Editorial</i>	La Galera
<i>Ciutat</i>	Barcelona
<i>Any d'edició</i>	1999
<i>Col·lecció</i>	Peripècies; 13
<i>Pàgines</i>	

<i>Edat</i>	A partir de 9 anys
<i>Temes</i>	Àfrica. Cucut. Adopcions.

Kasai, vas arribar per l'aire és un petit poema en prosa sobre la diversitat, la guerra, les situacions dramàtiques que es viuen al tercer món, explicat d'una manera senzilla i metafòrica alhora. A classe, la primavera s'anuncia amb l'arribada del cucut, del qual la mestra explica algunes característiques i algunes tradicions que giren al seu entorn. A mesura que les va explicant, la Kasai, una nena que anomenen Estel, perquè va arribar per l'aire, de l'Àfrica, com el cucut, s'hi sent identificada: a ella, la seva mare també la va abandonar en un altre niu/llar. Però la Kasai sap perfectament per què ho va haver de fer, sap que no la va pas deixar per treure-se-la del damunt. Qui sap per què ho fa la mare cucut, això de deixar els ous en altres nius? Qualificar-la d'ocell poca vergonya, murri i aprofitat", sense saber les raons per les quals actua de semblant manera, li sembla una temeritat i l'entristeix. Per això la Kasai decideix que l'endemà preguntarà a la mestra si sap per què actua així la mare cucut.

ASPECTES A DESTACAR

El llibre està escrit com si fos una carta, en segona persona, i fa que les paraules ens vagin directes al cor; és com si ens parlessin a nosaltres, i alhora nosaltres ens posem a la pell de la Kasai i captem molt millor aquests moments difícils, que fan mal i bé alhora.

Les il·lustracions amb colors molt vius són de gran bellesa.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

La Kasai decideix que l'endemà preguntarà a la mestra si sap per què la mare cucut actua de la manera que ho fa, intentant justificar els motius de l'abandonament.

- El CUCUT és el primer ocell que arriba de l'Àfrica i també és el primer en marxar, sense conèixer les cries.
És fàcilment detectable pel cant, veure'l ja és una altra cosa.
La reproducció del cucut és molt especial. És un ocell que parasita el niu d'altres ocells posant-hi un ou. Quan neix, el petit cucut expulsa els altres ous o pollets i és alimentat pels pares adoptius (normalment de mida molt inferior a la del poll crescut).

Imaginem possibles respostes a aquest comportament.

- Proponem a l'alumnat que pensi en situacions que semblen injustificables i busquem motius per fer-les entenedores.
- Famílies que deixen els seus fills a cura de familiars i se'n van a treballar en un país llunyà.
- Mares que donen els seus fills en adopció.

MI ABUELA ES AFRICANA

Títol	Mi abuela es africana
<i>Autora</i>	Annelies Schwarz
<i>Il·lustrador</i>	Javier Palomo
<i>Editorial</i>	Edelvives
<i>Ciutat</i>	Zaragoza
<i>Any d'edició</i>	2003
<i>Traductora</i>	Javier Alonso
<i>Pàgines</i>	136

<i>Estat</i>	10 anys
<i>Temes</i>	Àfrica. Racisme. Diferències culturals. Relació amb els avis.

RESUM

Èric és un noi de deu anys que viu a Alemanya. Ell i la seva mare han nascut allà, el seu pare, en canvi, és africà. Ell té la pell fosca i al seu país ha viscut algun episodi racista.

El llibre, narrat en primera persona, descriu el viatge que realitza el protagonista junt amb el seu pare i el seu millor amic, Flo. Viatjaran a Gahana per conèixer l'àvia africana. Un cop arriben al seu destí de seguida són el centre d'atenció, els nens miren i toquen amb estranyesa la pell blanca d'en Flo i la pell morena de l'Èric, allà tothom té la pell molt més fosca. A casa l'àvia, s'aguditza la seva curiositat i tot és un nou descobriment que contrasta amb l'estil de vida a que estan acostumats. Troben a faltar un esmorzar variat i abundant, l'aigua corrent, un clima més fresc, Descobreixen una manera diferent de viure, els habitants del poblat han hagut d'adaptar-se al medi; han cremat part de la selva per tenir un tros de terra per conrear, han de caminar llargues hores fins arribar als seus conreus. Els nens no sempre van a l'escola, hi ha altres prioritats, tots es coneixen i s'ajuden els uns als altres. El menjar és un altre aspecte diferencial, altres sabors, altres maneres de cuinar i de conservar els aliments. El mercat és lluny del poblat, es desplacen amb un autobús que només passa un cop al dia, el mercat punt de trobada de molta gent, és ple de colors i sorolls. Les relacions familiars també són diferents, l'àvia és el referent i tothom li té molt de respecte.

ASPECTES A DESTACAR

La història es narrada sota el punt de vista de dos nens. A Alemanya, l'Èric se sent discriminat pel seu color de pell i a Àfrica, és en Flo qui viu aquesta diferència. En Flo, és el personatge que serveix de contrapunt. És un llibre adequat per parlar del tema del racisme, tot depèn del punt de vista en que es miri " Ahora soy yo el extraño y me doy cuenta de cómo te sientes siempre" " Eso es bueno, pienso. Flo debe de darse cuenta de cómo son las cosas cuando te miran, sólo porque el color de tu piel es un poco distinta al resto". També dóna peu a parlar de diferències culturals, del valor que se li dóna a la família i la relació dels dos protagonistes amb les seves àvies.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

Proposem una activitat per després de la lectura. Donat que els protagonistes viatgen a l'Àfrica per conèixer l'àvia de l'Èric i és ella qui fa de fil conductor per presentar als nois una cultura diferent a la seva, proposem "adoptar" en la ficció una àvia de qualsevol racó del món i explicar tot allò que hem descobert a través d'ella. El fet d'imaginar una àvia d'un altre país ens ajuda també a parlar esmentant sobre l'origen llunyà de les famílies i els sentiments que els uneixen en la distància.

Caldrà fer un treball previ de documentació sobre el país, els seus costums i tradicions, així com una petita recopilació d'elements que puguin ajudar a fer una presentació més amena (fotografies, menjar típic, vestits, joguines, contes, etc....)

L'exposició pot ser oral o bé escrita. En el cas que sigui oral (es pot fer per parelles o petits grups -al llibre viatgen els dos amics junts-), cada ponent haurà d'explicar als companys el viatge que han fet per conèixer la seva àvia. Què han vist, què han menjat, com era la seva família, com era la casa, quina llengua parlaven, com es relacionaven entre ells, quins jocs han après, quins contes o llegendes els hi han explicat, quines festes han celebrat, descripció d'olors, colors, etc.

També es pot fer per escrit, cada nen, parella o petit grup farà un escrit d'un full aproximadament explicant el seu viatge, després es poden recollir tots els escrits en llibre que podem titular "àvies del món".

SI UN LEÓN TE PREGUNTA LA HORA

<i>Títol</i>	Si un león te pregunta la hora
<i>Autor</i>	Hermann Schulz
<i>Il·lustradora</i>	Marina Seoane
<i>Traductora</i>	Cristina Rodriguez Aguilar
<i>Editorial</i>	Edelvives
<i>Col·lecció</i>	Ala Delta. Serie Verde; 38
<i>Ciutat</i>	Zaragoza
<i>Any d'edició</i>	2004
<i>Pàgines</i>	142

<i>Edat</i>	Entre 9 i 12 anys
<i>Temes</i>	Àfrica, vida quotidiana, família, aventures.

RESUM

"Si un león te pregunta la hora...", és una dita d'algunes zones de l'Àfrica quan hi ha un perill a prop o quan una situació ja no té solució.

En Tomeu – fill de la mamá Masati i del geòleg Mister King – experimenta com l'accident del seu pare quan treballava a la mina, canvia de cop i volta la seva vida.

Aconsellat per la seva mare per la qual sent un admiratiu temor i li atribueix poders màgics, en Tomeu anirà a demanar diners per pagar el metge i les medicines del seu pare. Aquesta tasca el portarà a viure situacions sorprenents, curioses i fins i tot divertides.

ASPECTES A DESTACAR

Les descripcions dels ambients i de les situacions són molt acurades i permeten imaginar-se amb facilitat els indrets i les característiques dels personatges.

Són uns atractius relats de dolor i afecte familiar. Explicats amb seriositat, humor i claredat són descripcions mesurades que transmeten la duresa de la vida i "al mateix temps" són alegres i optimistes, sense gota de sentimentalismes.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

Proposem una activitat per **ABANS DE LA LECTURA: Una improvisació teatral, a l'estil del joc de rols:**

- Fer una breu presentació del llibre i de l'activitat
- Fer grupets i repartir els personatges.
- Donar una situació a cada grup. També pot ser la mateixa a tots els grups.
 - o En Tomeo està desplomant gallines i arriba molta gent portant al seu pare ferit
 - o En Tomeo i la Mamá Masati fan plans per anar demanar diners
 - o En Tomeo es presenta a
 - Casa de Mr. Christofer i la seva dona per demanar-li diners.
 - Al comerciant indi
 - o En Tomeo s'acosta a l'escola per a veure els seus amics i es troba el director que el renya perquè no va a classe.
 - o En Tomeo es troba amb 2 homes que li ofereixen comprar la mina del seu pare perquè han sentit que ha trobat or.
 - o Conversa del Tomeo i el seu pare – que s'està morint. El pare li explica coses d'Àfrica i de la mina.
 - o Tomeo i Adolf – el seu germà gran- van a vendre la mina.
 - o En Tomeo, la seva mare i les seves dues germanes se'n van a viure amb el seu germà.
- Donar un petit temps per situar-se en els personatges i en la situació
- Fer la representació
- Un cop acabada la representació establir un diàleg entre els i les que ho han representat i els altres nois i noies
 - o Per què has actuat d'aquesta manera?
 - o Què pensaves?
 - o Com et senties?
- Llegir els capítols o fragments del llibre que corresponen a les situacions proposades.

TORNA AVIAT, DOLÇOR MEVA

<i>Títol original</i>	Mon miel, ma douceur
<i>Títol en català</i>	Torna aviat, dolçor meva
<i>Autor</i>	Michel Piquemal
<i>Traductor al català</i>	Pau Joan Hernández
<i>Textos en àrab</i>	Aïcha Idir-Saadoui
<i>Il·lustradora</i>	Élodie Nouhen
<i>Editorial</i>	Baula
<i>Ciutat</i>	Barcelona
<i>Any d'edició</i>	2005

<i>Edat</i>	A partir de cicle inicial
<i>Temàtica</i>	La migració

La Hadiya es retroba cada estiu amb la seva àvia adorada Zhora, la qual viu a un poble a prop del gran llac salat, a Tuníssia. Com a persona experimentada, l'àvia és l'encarregada d'explicar històries i entonar cançons típiques, que a la nena la fan somiar. Un mal dia d'hivern arriba un telegrama "com un trencador de somnis": l'àvia ha mort. La tristesa es va apaïvant en el moment que reben una túnica de seda, brodat per l'àvia. El següent estiu, de tornada cap al poble dels pares la Hadiya llença al mar el caftà, tal i com l'àvia havia recomanat. A partir d'aquell moment el record de l'àvia s'instal·la per sempre al cor de la nena.

ASPECTES A DESTACAR

El conte està escrit en català i en àrab (representacions gràfica original i gràfica fonètica).

El conte aproxima el lector al fenomen de les migracions cap a Europa.

Tradició cultural àrab: narracions orals i cançons populars.

Els valors propis de la cultura àrab: la importància de la descendència i de la família, com s'aprecia en la frase final: "Qui s'ha assegurat la descendència, mai no mor".

Les il·lustracions són molt acurades, amb trets orientals.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

Proposem de donar a cada alumne/a o en petits grups, la silueta del caftà de l'àvia de la Hadiya. Cadascú haurà de triar la tècnica per decorar (tunning) el

seu vestit amb el material adient (collage, aquarel·les, estampats, roba...). Al final es pot fer una exposició de tots els treballs.

ELS GEGANTS DE LA LLUNA

<i>Títol</i>	Els gegants de la lluna
<i>Autor</i>	Gonzalo Moure
<i>Il·lustrador</i>	Fernando Martín Godoy
<i>Editorial</i>	Baula
<i>Ciutat</i>	Barcelona
<i>Any d'edició</i>	2004
<i>Pàgines</i>	115

<i>Edat</i>	A partir de 10 anys
<i>Temes</i>	Acolliment nens/es sahrauís. Amistat nen-nena.

La família de Pablo estan esperant l'arribada d'un nen sahrauí per passar les vacances junts. El Pablo està molt il·lusionat ... fins que s'assabenta que no es tracta d'un nen, sinó d'una nena. Pablo es tanca en banda. L'actitud pacient i respectuosa dels pares, sobretot de la mare i el tarannà amistós, alegre i sense prejudicis de la nena, anirà trencant, mica en mica les reticències de Pablo. Tant Pablo com Naisma tenen jocs, coneixements i intressos que desperten la curiositat de l'altre.

El món de Naisma resulta enormement atractiu per a Pablo. Quan, l'any següent la família de Pablo van a visitar a Naisma, molt malalta, al seu poble, Pablo tindrà ocasió de viure una aventura, però també de conèixer la realitat d'aquest món i de descobrir el veritable secret dels gegants de la lluna.

ASPECTES A DESTACAR

Tots els temes - l'actitud solidària dels pares de Pablo, la malaltia de Naisma, la relació nen-nena, la situació del poble sahrauí- estan tractats de manera compromesa, senzilla i planera, sense ni una engruna de moralina, sentimentalisme, ni demagògia.

INDICADORS COEDUCATIUS

En aquest llibre els personatges femenins i masculins estan tractats amb igualtat i respecte, fugint d'estereotips. Ho veiem en la manera de ser i d'actuar del pare i la mare de Pablo, el protagonista, però sobretot en el personatge de Naisma, una nena sahrauí intel·ligent i inquieta que amb les seva curiositat i ganes de comunicar-se aconsegueix vèncer els prejudicis "masclistes" de Pablo.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

Comparació dels dos móns lúdics de on provenen els nostres protagonistes.

Recollir:

elements de la natura :Suro, fusta , pedres, petxines, sorra...

materials de desfeta, industrials : plàstic, cartró, roba...

Aquesta recollida pot implicar a les famílies o fer-la a partir d'una sortida.

Amb tot el material recollit, muntar un taller de:

construcció de joguines... vaixells, pilotes, baldufes.

confecció de titelles de gegants.

Les joguines elaborades poden ser un bon regal pels nens i nenes d' Educació Infantil i Cicle Inicial.